

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

10 vtrum vtatur ira in sua operatione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

QVAEST. CXXIII.

Nisi author oppositum, quod iste homo imponit eidem. Alio ergo modo potest intelligi, q̄ circa repentina non sit electio tamquam circa electam conditionem obiecta: & sic intendit author, nec fortium incendi, sed dicit & probat. Intendit siquidem, quid fortitudo ex parte electionis non exigit q̄ sit circa repentina: sed bene hoc requirit ex parte manifestatio-

nis, q̄ maxime manifestatur in repentinis. Dicit vero in verbis aliis, dicitur, q̄ in operatione fortitudinis duo sunt consideranda, unum quidem quam ad electionem ipsius, proculdubio operationis: & sic fortitudo non est circa repentina, quod nihil aliud est, quam dicere, q̄ fortitudo non est in operatione esse circa repentina: & statim probat subdicens. Eligit enim fortis premeditari pericula, &c. Est ergo doctrina authoris, q̄ effici repentinū non est conditio elec-

*Li. 5. c. 8. ad
Homil. 10. 5.*

*Homil. 35.
in Euang. in
princ.*

*Li. 5. c. 8. ad
Homil. 10. 5.*

Super Questionis centesime usq̄m
tertia. Articulum
decimum.

In art. 10. eiusdem q. in responsione ad tertium, dubia occurunt tria ex Martino in q. dubio primo impugnante hac responsione, quo ad tria. Primum est, quod fortitudo non affluit iram ad actum sustinendi. Contra hoc dupliciter arguit. Primo, Ira maxime facit hominem infelix inter vulnera, & ictus. ergo maxime facit hominem perdure in toleratione passionum, quod est sustinere. Secundo, Ad iram moderatam pertinet infilare, quando insilendum est, ergo ad eandem pertinet quod est sustinere, et tandem commodius infilare.

Secundo est, Tristitia non coadiuat ad aggrediri nisi per accidentem, quia in propriam rationem succidit nocito. Cōtra hoc arguit triclicher. Primo, Si hoc est p. accidentes coadiuare aggressum, q. p. aliquis se exponat periculo, ut tristitia effugiat, sequetur q. ira etiam non adiuvaret ad aggrediri nisi per accidentes, in quantum p. aliquis pericolo se exponit, ut de adulterio vicerit. Secundo, Quia tristitia rerum periculorum ad bellum, pura desolatoris partis, illi occisi, & homini, facit homines regulariter pugnare, ergo coadiuat non per accidentem ad aggredire adim. Tertio, Tristitia moderata non est deiciens, nec abforbens, sed afficiens tantum, ergo non succidit nocito, quoniam ipso ira tristitia est. Non valer ergo ratio authoris, quia immoderata tristitia est. Incumbere non moderata, quae adiuvat fortitudinis executionem, Territorum est. Concupiscentia per accidentem, quandoque adiuvat ad aggressum, in quantum s. aliquis mult potius in pericula incidere, quam delectabili carere: & non per se, quia concupiscentia

ARTIC. X.

Fper se rendit ad delectabile, Cōtra hoc arguit exemplis positus. Secundo, q. qui vel per se vult per se tollere omnem calamitatem, p. concupiscentiam fit, ut ab eo res compone-

assumere quasi instrumenta sua actionis illud, quo non potest via p. suo arbitrio: sed homo non potest vī ira pro suo arbitrio, ut possit eam assumere cum velat, & deponere cum velat, ut enim Philoso. * dicit in libro de Memoria, quād passio corporalis metas, ergo non statim quiescit ut homo vult, ergo fortis non debet assumere iram ad suam operationem.

Præterea, ille qui per seplam sufficit ad aliquid peragendum, non debet in auxilio sui afflere id, quod est infirmus, & in perfectius, sed non per seplam sufficit ad opus fortitudinis exquendum, in quo iracundia deficit. unde Seneca * dicit in libro de Ira. Non ad prouidendum transsum, sed ad res gerendas lati est per seplam ratio: & quid stultus est, quem habet ab iracundia pereire præsidium: rem stabilem ab incerta, fidelem ab infida, sanam ab agro, ergo fortido non debet iram assumere.

Præterea, Sicut aliqui propter iram opera fortitudinis uenient, tuis exequuntur, ita eriam propter tristitiam, uel concupiscentiam, unde Philoso. * dicit in 3. Ethicorum, quod serz propter tristitiam, sine dolorementetur ad pericula, & adulteri propter concupiscentiam multitudinaria operantur: sed fortido non assumit ad actum suum neque tristitiam, neque concupiscentiam, ergo pari ratione non debet assumere iram.

SED CONTRA est, quod Philo. dicit in 3. Ethico, quod furor cooperatur fortibus.

In art. 10. eiusdem q. in responsione ad tertium, dubia occurunt tria ex Martino in q. dubio primo impugnante hac responsione, quo ad tria. Primum est, quod fortitudo non affluit iram ad actum sustinendi. Contra hoc dupliciter arguit. Primo, Ira maxime facit hominem infelix inter vulnera, & ictus. ergo maxime facit hominem perdure in toleratione passionum, quod est sustinere. Secundo, Ad iram moderatam pertinet infilare, quando insilendum est, ergo ad eandem pertinet quod est sustinere, et tandem commodius infilare. Secundo est, Tristitia non coadiuat ad aggrediri nisi per accidentem, quia in propriam rationem succidit nocito. Cōtra hoc arguit triclicher. Primo, Si hoc est p. accidentes coadiuare aggressum, q. p. aliquis se exponat periculo, ut tristitia effugiat, sequetur q. ira etiam non adiuvaret ad aggrediri nisi per accidentes, in quantum p. aliquis pericolo se exponit, ut de adulterio vicerit. Secundo, Quia tristitia rerum periculorum ad bellum, pura desolatoris partis, illi occisi, & homini, facit homines regulariter pugnare, ergo coadiuat non per accidentem ad aggredire adim. Tertio, Tristitia moderata non est deiciens, nec abforbens, sed afficiens tantum, ergo non succidit nocito, quoniam ipso ira tristitia est. Non valer ergo ratio authoris, quia immoderata tristitia est. Incumbere non moderata, quae adiuvat fortitudinis executionem, Territorum est. Concupiscentia per accidentem, quandoque adiuvat ad aggressum, in quantum s. aliquis mult potius in pericula incidere, quam delectabili carere: & non per se, quia concupiscentia

¶ Ad argumenta contra secundum dicuntur, q̄ foris non virtutis tristitia vt instrumento ad aggredientium, nec tristitiam eligit ad hoc ut potius ex contra aggreditur, vt fugit tristitiam. Vnde tristitia non se habet ad aggredienti actum vt instrumentum: sed vt præxistentis malum propulsandū, per aggressum. Vnde ad pri-

R E S P O N . Dicendum, quod de ira, & de ceteris animæ passionibus, sicut supra dictum* est, aliter sunt locuti Peripateticī, & aliter Stoici. Stoici enim iram, & omnem huiusmodi tristitiae pertinentes ad bellum non ut iniuria, menta ad aggredientium, aut pugnandum, sed ut mala flagitiosa & exterminatoria cōfūrunt, q̄d conflat non nisi per accidentes con- curreat, quia scilicet operas eis af feciſ, & nō ideo q̄d instrumentum ad aggredientium. Ad tentum dicuntur, quod cum passiones animæ constitutæ quæ in confititione, & dilectione, sicut motus cordis in tractu, & pulu, & tristitia con- ficit in quadam diffi- cultate conficit, ut patet in precedentibz libro, consequens est, ut tristitia ex propria ratione succumbere habeat noctio ex hospicio, quod ex propria ratione in quadam retractione cōficit. Et in hoc non est differētia inter moderatam, & immoderatam: sed differētia est, quia moderata non retrahit plus quam oportet &c. immoderata ante retrahit non quando oportet, vel plus quam oportet.

¶ Ad argumenta contra tertium dicuntur, q̄ fuit tristitia se habet ad aggredientium, ut quoddam in forti præxistentis malum pro- pulsum: ita concupiscentia se habet ut quoddam bonum in eodem præxistentis ad iudicandum. Vnde foris non eligit concupiscentia, nec vitium concupiscentie ad aggredientium: sed potius quæ contra aggredientur, ut adiuverit concupiscentiam. Vnde for- simo propagatrix concupiscentie delectabilium est, sicut ira- fubilis est propagatrix respectu concupiscentibilis.

Aliud autem est patiētum aliquam adiungandam esse per actum aggredientium, aliud est patiētum aliquam aliumandam esse, ut instrumentum ad actum aggredienti.

Vnde ad primum dicitur, quod exempla nulla apparent nisi ad hoc, quod concupiscentia se habet ad aggressum, ut adiuuanda. Quod autem est de patiētione, directe adiuuante instrumentalitate ipsum aggressum.

¶ Ad secundum dicuntur, quod aliud est loqui de supposito, quod agens principale habens multa instrumenta, & aliud de uno instrumento pura concupiscentia. Nam si persona vult efficaciter aliud, vult etiam fugare impedimenta. Sed si vna passio tendit in aliud, non propriæ legecurit quod si ipsam ablativa omnia impedimentorum, ut patet in exemplo de vna arte pluribus instrumentis ad unum totalem, & perfectum effectum per- veniente, dum alio auferit vnum impedimentum, & alio aliud, & alio disponit, alio perficit. Et in natura nostra, quia appetitus concupiscentibilis non potest autiere sua impedimenta, datus est appetitus tristibilis, tamquam propagatrix concupiscentibilis.

¶ Ad tertium negatur sequela, scilicet, Ex concupiscentia sunt pugnationes, ergo ipsa est directe instrumentum aggrediendi quo- niam ut iam patet, aliunde potest prouenire esse pugnationem.

¶ Ad quartum dicitur, quod argumentum solvit scipium; quo-

A niam ex hoc ipso quod concupiscentia adiuuat, quia excitat iram, sequitur quod per accidens adiuuat, scilicet per iram.

¶ Ad quintum patet solutio ex response ad secundum.

¶ Ad sextum negatur sequela. Ex hoc namque quod tristitia, & concupiscentia incitant, non sequitur, ergo per se ministrant fortitudini ad aggredientium, quod est.

In eodem 10. artic.

in eadem response

ne ad tertium, dubium

occurred circa illud.

Quia hunc actum,

scilicet sustinere, fol-

la ratio per se facit:

quia si sic est: seque-

retrum quod fortitudi-

ne numquā esset circa

timorem vendo illo ad fūmū actum:

quoniam ad actum

aggrediendi ut sit nō

timore, sed audacia:

& ad actum sustinendi

di nec vitium timore,

nec audacia secundū

hanc literam. ergo

numquā assumit q̄

morem in actum suum.

Præterea, ad fūmū

actum oportet ho-

minē tenere corpus

ne fugiat: hoc autem

animositatem quan-

dam, quam audacia

fons, importat. Non

igitur sola ratio, sed

mediante audacia su-

stinendi actum fortitu-

do facit.

¶ Ad huius eviden-

tiā sciendū est, q̄

fortitudo dupliciter

se habet ad passio-

nes. Primo, vt effi-

gens ipsam passionē,

& moderamen cuius-

dem: sicut cum assu-

mit audaciam, & ira-

ad aggrediendi actū.

Fortis namque tunc ex intentione eligit & audere, & iraci, &

moderationem vitriusque: quoniam vitium vitriusque passionis pro

instrumento adiuuante directe ad actum aggrediendi, ut dictum est.

Alio modo, ut eligens moderamen tantum passionis, ita quod

passionem ipsam habet tamquam ex necessitate naturæ configur-

gentem, & non quod proper actum illum vtile esset eligere ipsam.

Moderamen tamen configurantis passionis oportet eligere,

ne impedimentum praefat actū exercendo, vt patet cum fortis

ad sustinendi actum moderatur timorem.

Præsentis namque

periculis maximis, que tunc oportet sustinere, non excitat for-

titis ex electione in seipso timorem, quoniam timor ex sua pro-

pria ratione est natus abstrahere a sustinendo, & cauare diuer-

sionem a sustinendo, ad cuius oppositum tendit fortis: sed quia

timor ex necessitate naturæ imminentibus talibus configurit, for-

tis ex electione moderatur timorem, cohibendo illum ne impe-

dit sustinendi actū.

¶ His præmissis dicitur ad primam obiectiōnē, negando seq- uiam quia licet fortitudo non affluit timorem ad alterum istorum duorum actuum, qui sunt principales, affluit tamen illum ad a-

ctū cunctandi, cum feliciter fortis eligit morari ad tempus pro-

poper hostes superiorum virium, &c. ex parte Fabio Maximo legitur

contra Annibalem. Expedit siquidem ad cunctandum, timorem

incutere suis & sibi, quoniam ad hoc timor direc̄te ferriude- tur. Et similiter ad fugiendum, seu expectandum quando oportet,

qui videtur secundari actus fortitudini, eligere timorem, &

cum moderatum confer, vt patet.

¶ Ad secundum dicendum, quod ad sustinendum oportet tenere

corpus ne diueratur: sed hoc nec est proprium opus audacie, nec

est immediatus effectus audacie, sed mediante inuasio: ita q̄

audacia directe inuidit mala, & mediante illa venet corpus in-

malis quæ inuidit: sed quod actū sustinendi ut sic, ut distingu-

citur corā actū aggrediendi, non exigunt inuasio ideo nec eligi-

tur ad sustinendum. Sed fortitudo ad actum sustinendi moder-

amen vitriusque passionis eligit, principaliter quidem timoris,

ne abdu-

ARTICVLVS XI.

Vtrum fortitudo sit uirtus cardinalis.

AD V N D E C I M V M sic proceditur. Videtur quod fortitudo non sit uirtus cardinalis. Ira enim

Infra q. 141. Ex electione. quia
ar. 7. Et 1.2.
6.11. art. 2.
& 3.2. q. 6.
6.12. art. 2.
4.cor. Et 3.
diss. 3.3. q. 6.
art. 1.9.3. &
4. Et uit. 3.
1.art. 12.4.
& 26. &c.
q. 5. ar. 3.

Ex electione. quia
munda quandoque ha-
bet ex necessitate na-
tum passionem, & fo-
lum moderam eius
ex electione, sed in-
tellectu qualiter, & timer-

Super Quæst.

N. art. 11. eiusdem q.

Nart. 11. eiusdem qōnis, dubia quatuor occurserūt ex eodē

In art. 11. eiusdem q̄onis, dubia quatuor occurserunt ex codē Martino, supra quāmō hic dicta impugnata ab eo in quaest. 2. Primum est contra illud, Quod virtutes cardinales dicuntur, quae p̄cipue fibi vendicant id, qd̄ cōtēr percutent ad virtutes. Contra hoc arguit dupliciter. Primo, quia sequitur, q̄ esent tantum tres virtutes cardinales. Probatur sequela, quia tria tñ sunt quae pertinent comitante ad virtutes, vt patet ex Ethic. I. 9. sc̄ens ac eligens, & propter finem, & firmitatem ac immobilitatem. Secundo, Hęc ratiō sic fuit communia omnibus virtutibus, quod non magis intensa quam altera, ergo nulla virtus videatur cardinalis ex hoc, quod p̄cipue fibi ueniat conditionem communem virtutum. Antecedens patet, quia omnis virtus moralis habet hęc omnia.

Secundum eft contra illud, Fortitudo ideo eft cardinalis, quia laudem firmatis potissimum fibi uendicat. Contra hoc pugnat duplicitur. Primo, Omnis virtus secundum gradum heroicum habet firmitatem æqualiter laudabilem, ergo fortitudo non eft uirtus cardinalis, quia æque laudabiliter fibi vendicat firmitatem. Antecedens probatur, *Omnis virtus secundum gradum heroicum habet auctu[m] imperiutorum mortis libe[ra]tione potius, quam deferrenda virtus; haec autem firmitate nulla est maior, aut laudabilior.* ergo. Secundo, Cum huamod[us] firmitate sicut quod uita humana non voluntari circa talen virtutem tamquam circa cardinem, ergo non eft ex huamod[us] firmitate cardinalis.

Tertium eft contra conclusione principalem, felicitate, Fortitudo proprie dicta, que felicitate eft distincta virus a magnanimitate, de qua tractat Arifto; Ethico, eft virus cardinalis. Contra hoc arguitur quadrupliciter. Primo, argumentum qd[us] in hoc articulo facit author tertio loco, scilicet, *Virus cardinalis eft circa eis, in quibus veritur vita humana; sed pericula bellica funeraria.* ergo. Secundo nō eft verisimili quod viri sancti & perfecti, in morali nefaste careant aliquo vno rato genere uirorum cardinalium: sed innumeri tales caruerunt fortitudine proprie accepta tantu[m] interiori quam exteriori, cum multi nec vbris in colere, nec res publicas administrarent. ergo. Tertio, *Humilitas eft unum de maximis fundamentis, & unus de cardinalibus moralis beneficis.* ergo vel eft virus cardinalis, vel pars eius: sed non eft cardinalis. ergo pars eius. Sed non eft pars nisi magnanimitatis, ergo fortitudo, vt communice significat fortitudinem propriam. & magnanimitatem, eft virus cardinalis: ficut iustitia ut communis